

دانشگاه علامه طباطبائی

دانشکده علوم اجتماعی

پایان نامه کارشناسی ارشد

رشته مددکاری اجتماعی

عنوان:

تأثیر آموزش کنترل خشم والدین بر روابط فرزندان در خانواده

(مطالعه موردی دبیرستان‌های دخترانه شهرستان جوانرود)

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر حسین یحیی زاده

استاد مشاور:

سرکار خانم دکتر طلعت اللهیاری

دانشجو:

گونا نقدی

بهار ۹۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه علامه طباطبایی
دانشکده علوم اجتماعی
پایان نامه کارشناسی ارشد
رشته مددکاری اجتماعی

عنوان:

تأثیر آموزش کنترل خشم والدین بر روابط فرزندان در خانواده

(مطالعه موردی دبیرستان‌های دخترانه شهرستان جوانرود)

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر حسین یحیی زاده

استاد مشاور:

سرکار خانم دکتر طلعت اللهیاری

دانشجو:

گونا نقدی

بهار ۹۲

تقدیم به

روان پاک پدرم

به مادرم که بزرگ است و عزیز

به همسرم

مشکر و قدردانی

پاس و شکرگزاری به درگاه پروردگار متعال که فرصت این تلاش علمی را به من عنایت فرمود.

بر خود فرض میدانم تا از زحمات و راهنمایی‌های جناب آقای دکتر حسین سجی زاده استاد راهنما و سرکار خانم دکتر طلعت اللهیاری

استاد مشاور صمیمانه شکر و قدردانی نمایم و همچنین مراتب پاس خود را از استاد محترم سرکار خانم دکتر کباری که زحمت داوری را

مستقبل شده اند ابراز نمایم. پاس فراوان از سرکار خانم صفیری مشاور خوابگاه که در تهیه مطالب مربوط به کنترل خشم یاریم نمودند

مشکر و قدردانی از سرکار خانم فتحی مدیر مدرسه و خانم مرادی مشاور مدرسه که همکاری لازم را با من نمودند.

مشکر و قدردانی از همسرم به خاطر تحمل همه سختی‌ها در طول دوران تحصیلم.

پاس و قدردانی از خواهرانم معصومه و سعیدیه و برادرانم صبح و فاضل که وظایفم را در دوران بیماری مادرم انجام دادند.

مشکر و قدردانی از خواهرزاده‌های عزیزم زیلا و فرخ که مشوقم بودند.

چکیده

این پژوهش پیرامون تأثیر آموزش کنترل خشم والدین بر روابط فرزندان در خانواده در سال ۱۳۹۲ صورت گرفته است. هدف اصلی این پژوهش بررسی و شناسایی تأثیر آموزش کنترل خشم والدین بر روابط فرزندان در خانواده می‌باشد. این پژوهش از نظر نوع کاربردی و از نظر روش شبه آزمایشی است. این تحقیق در یکی از دبیرستان‌های شهرستان جوانرود انجام گرفته و جامعه آماری آن دانش‌آموزانی هستند که مورد خشم والدین واقع شدن آنها توسط مدیر مدرسه، مشاور و دبیر پرورشی تأیید شده است، حجم نمونه ۳۰ نفر می‌باشد که به صورت تصادفی در دو گروه آزمایش و کنترل قرار گرفتند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه خشم اسپیلبرگر برای سنجش خشم والدین و پرسشنامه محقق ساخته برای سنجش روابط فرزندان در خانواده می‌باشد. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که آموزش کنترل خشم والدین بر روابط فرزندان در خانواده و اطاعت از والدین تأثیری ندارد، اما بر احترام فرزندان به والدین، مشارکت در امور منزل و رابطه با اعضای خانواده تأثیر معنادار دارد.

کلید واژه‌ها: خشم، آموزش کنترل خشم، روابط فرزندان

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول: کلیات پژوهش
۲	پیشگفتار.....
۴	۱- مقدمه.....
۵	۲- بیان مسئله.....
۸	۳- ضرورت و اهمیت پژوهش.....
۱۰	۴- اهداف تحقیق.....
۱۱	۵- انگیزه پژوهشگر.....
۱۱	۶- فایده پژوهش.....
	فصل دوم: ادبیات موضوع
۱۴	۱- مقدمه.....
۱۴	۲- تاریخچه موضوع در جهان.....
۱۷	۳- خشم از دیدگاه اسلام.....
۱۸	۱- ۳-۲ کنترل خشم از دیدگاه اسلام.....
۱۹	۴- مفهوم خشم.....
۲۱	۱- ۴-۲ عناصر خشم.....
۲۲	۲- ۴-۲ طبقه‌بندی انواع خشم.....
۲۴	۳- ۴-۲ عوامل به وجود آورنده خشم.....

- ۲۴.....اصطلاحات مرتبط با خشم.....۲-۴-۴
- ۲۵.....رویکردهای مداخله خشم.....۲-۴-۵
- ۲۹.....پیامدهای خشم برای سلامت.....۲-۴-۶
- ۳۰.....خشم و جنسیت.....۲-۴-۷
- ۳۲.....اصول کلی حاکم بر برنامه‌های مدیریت خشم.....۲-۴-۸
- ۳۳.....اهداف و مؤلفه‌های اصلی درمان.....۲-۴-۹
- ۳۴.....رابطه.....۲-۴-۱۰
- ۳۵.....روابط فرزند و والد.....۲-۴-۱۱
- ۳۵.....حفظ روابط.....۲-۴-۱۲
- ۳۷.....از بین رفتن روابط.....۲-۴-۱۳
- ۳۷.....مبانی نظری.....۲-۵
- ۳۹.....ساخت‌گرایی اجتماعی.....۲-۵-۱
- ۳۹.....نظریه سیستم‌ها.....۲-۵-۲
- ۴۰.....نظریه اسناد.....۲-۵-۳
- ۴۱.....نظریه انتقال هیجان.....۲-۵-۴
- ۴۳.....نظریه‌های شناختی.....۲-۵-۵
- ۴۴.....رویکرد شناختی- بالینی نواکو در خشم.....۲-۵-۶
- ۴۵.....نظریه کنش متقابل.....۲-۵-۷
- ۴۵.....رویکرد تعاملی.....۲-۵-۸

- ۴۷.....۹-۵-۲ نظریه ساختارگرایی کارکردی
- ۴۷.....۱۰-۵-۲ رویکرد بی سازمانی اجتماعی
- ۴۸.....۶-۲ مروری بر پژوهش‌های انجام شده
- ۴۹.....۱-۶-۲ تحقیقات انجام شده در خارج از کشور
- ۵۳.....۲-۶-۲ تحقیقات انجام شده در داخل کشور
- ۵۶.....۷-۲ بیان چهارچوب نظری
- ۵۸.....۸-۲ سؤالات و فرضیه‌های پژوهش
- ۵۹.....۹-۲ الگوی نظری

فصل سوم: روش پژوهش

- ۶۱.....۱-۳ مقدمه
- ۶۱.....۲-۳ روش پژوهش
- ۶۲.....۳-۳ جمعیت آماری
- ۶۲.....۴-۳ روش نمونه‌گیری
- ۶۳.....۵-۳ حجم نمونه
- ۶۴.....۶-۳ واحد پژوهش
- ۶۵.....۷-۳ ابزار پژوهش و اعتبار و پایایی
- ۷۰.....اعتبار
- ۷۱.....پایایی
- ۷۳.....۸-۳ تکنیک جمع‌آوری اطلاعات

۳-۹ تکنیک تجزیه و تحلیل داده‌ها ۷۳

۳-۱۰ تعریف مفاهیم ۷۵

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده‌ها

۴-۱ مقدمه ۸۴

۴-۲ توصیف آماری متغیرهای پژوهش ۸۴

۴-۳ تحلیل استنباطی داده‌ها ۹۵

۴-۴ محدودیت‌های پژوهش ۱۰۲

فصل پنجم: نتیجه‌گیری و پیشنهادات

۵-۱ مقدمه ۱۰۴

۵-۲ بحث و نتیجه‌گیری ۱۰۴

۵-۳ پیشنهادات کاربردی ۱۰۸

۵-۴ پیشنهادات پژوهشی ۱۱۰

۵-۵ نقش مددکار اجتماعی ۱۱۰

منابع ۱۱۲

پیوست‌ها ۱۱۹

چکیده انگلیسی ۱۲۵

فهرست جداول

- جدول ۱-۴ میانگین نمرات کنترل خشم و روابط به تفکیک گروهها..... ۸۵
- جدول ۲-۴ نمودار ستونی میانگین نمرات کنترل خشم و روابط به تفکیک گروهها..... ۸۷
- جدول ۳-۴ توزیع فراوانی شغل والدین ۸۷
- جدول ۴-۴ توزیع فراوانی تحصیلات والدین ۸۸
- جدول ۵-۴ توزیع فراوانی درآمد والدین ۸۹
- جدول ۶-۴ آزمون لون برای بررسی خطی بودن متغیرها ۹۲
- جدول ۷-۴ بررسی مفروضه همگنی شیبهای رگرسیون ۹۳
- جدول ۸-۴ خلاصه نتایج تحلیل واریانس با برداشتن اثر پیش‌آزمون ۹۵
- جدول ۹-۴ خلاصه نتایج تحلیل واریانس یک متغیره بر روی نمرات اختلاف پیش‌آزمون از پس‌آزمون ۹۶
- جدول ۱۰-۴ خلاصه نتایج تحلیل کوواریانس با برداشتن اثر پیش‌آزمون ۹۷
- جدول ۱۱-۴ خلاصه نتایج تحلیل کوواریانس با برداشتن اثر پیش‌آزمون ۹۸
- جدول ۱۲-۴ خلاصه نتایج تحلیل واریانس یک متغیره بر روی نمرات اختلاف پیش‌آزمون از پس‌آزمون ۹۹
- جدول ۱۳-۴ اندازه اثر مداخله آزمایشی بر متغیرهای پژوهش به روش کوهن ۱۰۱

فهرست نمودارها

- نمودار ۱-۴ نمودار ستونی میانگین نمرات کنترل خشم و روابط به تفکیک گروهها در پیش‌آزمون و پس‌آزمون ۸۶
- نمودار ۲-۴ نمودار زنگوله‌ای شکل جهت بررسی نرمال بودن متغیرها ۹۰
- نمودار ۳-۴ بررسی خطی بودن متغیرها ۹۱
- نمودار ۵-۴ توزیع نمرات در دو گروه آزمایش و کنترل ۱۰۰

فصل اول

کلیات پژوهش

پیشگفتار

با نگاهی به گذشته درمی‌یابیم که خانواده نقش مهم و هستی بخشی داشته و یکی از محیط‌های موثر بر سلامت جسمی و روانی افراد به‌شمار رفته است و از دیدگاه جامعه‌شناختی اولین گروه اجتماعی است که افراد به عضویت آن در می‌آیند، همچنین افراد حساس‌ترین مراحل اجتماعی شدن و فرهنگ‌پذیری را در خانواده طی می‌کنند (گلدنبرگ و گلدنبرگ^۱، ۱۳۸۷).

روابط سالم در خانواده از سال‌های کودکی پیش‌بینی کننده مهمی برای وضعیت روانی، نحوه برقراری ارتباط با همسالان و بزرگسالان، رشد شناختی، هوش و موفقیت‌های تحصیلی فرزند در سال‌های بعد خواهد بود. تعامل موثر والدین با کودکان از منابع پیشگیری بسیاری از مشکلات رفتاری و ارتباطی فرزند در سال‌های بعدی است. تعاملات نامناسب از جمله رفتارهای توأم با خشم در ارتباط با کودکان، می‌تواند پیامدهای منفی بسیاری به دنبال داشته باشد. مشکلات مربوط به بیان نامناسب خشم و پرخاشگری بین فردی از جمله خشمی که توسط والدین و در محیط خانه اعمال می‌شود توجه بسیاری از متخصصان را به خود جلب کرده است. تجربه خشم به لحاظ اجتماعی و سلامت عمومی یک تجربه مخرب محسوب می‌شود، با وجود مخرب بودن می‌تواند آثار مثبتی هم داشته باشد، خشم یک هیجان طبیعی است و از ویژگی‌های انطباقی برخوردار است. خشم حداقل دارای ۸ کارکرد است: به ما انرژی و نیرو می‌دهد، قدرت ما را برای انجام اقداماتی افزایش می‌دهد، رفتار معمول ما را به دلیل بی‌قراری تکانه‌ای مختل می‌کند، توانایی‌های ما را در فرآیند پردازش اطلاعات و توجه به آنچه روی می‌دهد زایل می‌گرداند، خشم تواند بر اضطراب و استرس غلبه کند و ما را به اقداماتی ترغیب نماید که در غیر این صورت هرگز از ما سر نمی‌زند، زمینه رفتار

---

^۱. Goldenberh & Goldenberh

پرخاشگرانه را فراهم می‌کند، خشم می‌تواند علامت ناراحت کننده بودن یک حادثه باشد، به ما کمک می‌کند احساس حاکی از خوبی و برحق بودن داشته باشیم (جانسون^۱، ۱۳۸۶، ۲۲-۱۹).

خشم در مقابل کارکردهای مثبتی که در واکنش به بی‌عدالتی‌ها و جرأت ورزی دارد، در صورت عدم کنترل و بروز مهار نشده، می‌تواند زمینه ساز بسیاری از مشکلات و اختلالات جسمانی و روانی گردد.

از دیدگاه روانشناسان تکاملی، خشم از تاریخچه تکامل ارگانیزم سرچشمه می‌گیرد و با طبیعت بشر درآمیخته است. این هیجان به بقای فرد و نوع بشر کمک کرده و در تسهیل پاسخ‌های سازگارانه، به ویژه پاسخ‌های جنگ و گریز به هنگام مواجه شدن با خطر ابزاری بی‌بدیل به حساب می‌آید با وجود این «تکامل و انتخاب طبیعی هیچگونه آینده نگری ندارد و الزاماً به معنی پیشرفت نیست (هرگنهان و السون، ۲۰۰۱).^۲ به همین دلیل خشم غیرقابل کنترل در شرایط تمدن جدید نه تنها به بقای بشر کمک نمی‌کند بلکه می‌تواند زندگی او را تهدید کند، از طرف دیگر سرکوب خشم با طبیعت انسان در تعارض است و چنان‌که پژوهش‌ها نشان داده‌اند، ممکن است انسان را در خطر ابتلا به بیماری‌های مختلف قرار دهند. با وجود اینکه خشم یکی از هیجانات طبیعی بشر است و می‌تواند برای صیانت او کارکرد مثبت داشته باشد، رابطه نزدیک آن با پرخاشگری، ناراحتی‌های روانشناختی و بیماری‌های جسمی مسئله ساز است. خشم و پرخاشگری وابسته به آن می‌تواند هزینه‌های سنگینی را به افراد و نظام‌های بهداشت، درمان و تأمین اجتماعی که عهده‌دار فراهم کردن درمان و حمایت افراد مبتلا به مسائل در زمینه کنترل خشم هستند، تحمیل کند، به همین دلیل، علاقه روانشناسان اجتماعی به کنترل خشم یک پیشینه تاریخی خیره کننده دارد. ارتباط بسیار نمادین زبان شناختی و تجربی خشم با پرخاشگری جوامع بشری رابه چاره‌اندیشی آن فرا می‌خواند (تایلر و نواکو، ۲۰۰۵، ۲).^۳

---

^۱. JANSON

^۲. Hergenhan & Olson

^۳. Taylor & Kovako

در صورتی که این هیجان نیرومند به درستی مهار نشود، می تواند مانع موفقیت همه جانبه شده و کارکرد بهینه افراد و گروهها و جوامع را به شدت تهدید کند. به همین دلیل علاقه به کنترل خشم برای کمک به رفاه و آسایش بشر، به یک ضرورت اجتماعی تبدیل شده است و برای دوری از پیامدهای زیانبار خشم، وسعت تلاش های علمی و خدمات درمانی - تربیتی روز به روز افزایش می یابد، به طوریکه در محافل علمی، مراکز ارائه خدمات درمانی و مدارس، مدیریت خشم به یکی از موضوعات جالب تبدیل شده و حرارت بحث درباره آن، گروه کثیری از پژوهشگران را به سوی خود جلب کرده است.

امروزه آموزش مدیریت خشم به عنوان یکی از مؤلفه های اصلی برنامه های مهارت های زندگی درآمده و تعدادی از پژوهشگران و متخصصان حوزه های آموزش و درمان برای کمک به طیف وسیعی از افرادی که در دامنه ای از خشم خفیف تا طغیان خشم و پرخاشگری قرار دارند، به توسعه رویکردها و الگوهای شناختی، اجتماعی و رفتاری مهارت آموزی اهتمام ورزیده اند و آثار مثبت اجرای برنامه های آموزش مدیریت خشم توسط بسیاری از پژوهشگران اثبات شده است.

۱-۱ مقدمه

روابط سالم در خانواده از سال های کودکی پیش بینی کننده مهمی برای وضعیت روانی، نحوه برقراری ارتباط با همسالان و بزرگسالان، رشد شناختی، هوش و موفقیت های تحصیلی فرزند در سال های بعد خواهد بود. تعامل موثر والدین با کودکان از منابع پیشگیری بسیاری از مشکلات رفتاری و ارتباطی فرزند در سال های بعدی است. تعاملات نامناسب از جمله رفتارهای توأم با خشم در ارتباط با کودکان، می تواند پیامدهای منفی بسیاری به

دنبال داشته باشد. مشکلات مربوط به بیان نامناسب خشم و پرخاشگری بین فردی توجه بسیاری از متخصصان را به خود جلب کرده است. تجربه خشم به لحاظ اجتماعی و سلامت عمومی یک تجربه مخرب محسوب می‌شود. در فصل اول پژوهش کلیات مطرح می‌شود و در این فصل با توجه به ساختار آن، بیان مسئله، اهمیت و ضرورت تحقیق، اهداف، فایده‌ی پژوهش و انگیزه‌ی پژوهشگر مطرح می‌شود.

۱-۲ بیان مسأله

واژه خشم، تصورات ترسناک و ناخوشایندی را در ذهن اکثر ما زنده می‌کند. از نظر ما آدمها خشم هیجانی است که معمولاً آن را با مفاهیم بد رفتاری و ناسزاگویی، صدمه زدن، خشونت و ویرانگری تداعی می‌کنیم (فیلد، ۱۳۸۹، ۱۹).^۱ خشم هیجانی است که آثار مختلفی در زندگی انسان دارد. این هیجان برای بقای انسان و تسهیل پاسخهای سازش یافته، به ویژه پاسخهای ستیز یا گریز به هنگام مواجهه با خطر سودمند است. با این وجود خشم غیر قابل مهار نه تنها به بقای بشر کمک نمی‌کند بلکه می‌تواند زندگی او را نیز تهدید کند. در صورتیکه خشم مهار نشود می‌تواند مانع موفقیت همه جانبه شده و کارکرد بهینه افراد و گروهها و جوامع را به شدت تهدید کند. مشکلات متعدد درون فردی و برون فردی می‌توانند با خشم مرتبط باشند. تخریب اموال و مشکلات ارتباطی، دردهای جسمانی، سوء مصرف مواد، نقص در مهارت‌های حل مسئله، افزایش خطرات ابتلا به مشکلات مرتبط با سلامت مانند فشار خون بالا و بیماری‌های قلبی-عروقی، آسیب روانی و سوء رفتار جسمانی و روانی با کودکان و همسر با تجربه خشم و مدیریت نامناسب آن مرتبط هستند. تنیدگی‌های دنیای بیرون که به درون خانه رسوخ می‌کنند از عوامل اصلی عصبانیت در خانواده‌ها هستند. برای مثال تحولات اقتصادی و اجتماعی مانند مشکلات شغلی و مسکن، تک والدی بودن،

---

^۱.feld

اشتغال زوجین، زندگی شهرنشینی، تحولات سریع فناوری، بیکاری والدین و افزایش فعالیت‌های فوق درسی کودکان، تنیدگی‌های درون خانواده را در پی دارند. این تنیدگی‌ها با تشدید مشکلات خانواده به هیجان‌های درون خانواده مانند خشم و عصبانیت دامن می‌زنند. عدم اشتغال والدین و سطح تحصیلات پایین نیز می‌توانند از عوامل موثر در خشونت والدین باشند (شکوهی یکتا، زمانی، پورکریمی و پرند، ۱۳۸۸). خانواده نقش مهمی در موفقیت و عدم موفقیت اعضای خود دارد و بنابراین حفظ ارتباط مثبت بین والدین و فرزندان می‌تواند یادگیری آنان را در مورد آنچه به توانایی‌هایشان مربوط می‌شود، تسهیل نماید، به این دلیل روابط اعضای خانواده، فرزندان را در جهت اجتماعی شدن سوق می‌دهد، همچنین روابط صحیح والدین با یکدیگر و با فرزندان از نظر مهرورزی و ابراز عواطف، اهمیت درخور توجهی دارد (حکیم‌فر، به نقل از قنبرپور، ۱۳۸۳، ۱۸). در خانواده عوامل مختلفی وجود دارند که هر یک به نحوی بر فرآیند تحول و رشد شناختی اثر می‌گذارند، عواملی مانند، تعداد اعضای خانواده، سطح تحصیلات و درآمد والدین، روابط موجود در خانواده و میزان همبستگی فرزندان و والدین. هر تغییری هرچند کوچک در خانواده بر تبلور ساختار شخصیت افراد در خور توجه است و خانواده اولین سیستمی است که اولین تأثیرها را بر زندگی اشخاص اعمال می‌کند، در تأیید مطالب فوق ستیر می‌گوید: «در گذشته فکر می‌کردم، بمب اتم ما را از بین خواهد برد، حالا فکر می‌کنم، اگر چیزی بخواهد ما را فنا کند، چیزی نخواهد بود مگر روابط غیر انسانی ما و اعضاء خانواده نسبت به همدیگر (ستیر به نقل از قنبرپور، ۱۳۹۰، ۱۹)^۱ و بی‌شک یکی از این روابط غیر انسانی که در خانواده وجود دارد خشم والدین نسبت به فرزندان است، که می‌تواند بر روابط فرزندان در خانواده تأثیر بگذارد.

خشونت‌ی که در خانه و توسط والدین اعمال می‌شود می‌تواند عوارض جبران ناپذیری بر روابط فرزندان در خانواده بر جای بگذارد و سبب عدم تعادل در زندگی خانوادگی و فرزندان شود. زمانیکه فرزندان مورد

---

^۱.Sateir

خشم واقع شدن توسط والدین را تجربه می کنند و ارزش‌ها و هنجارهای جامعه در خانواده با مهر و محبت انتقال داده نمی‌شود بلکه از طریق پرخاشگری و عدم رابطه مناسب والدین به آنها انتقال داده می‌شود، ممکن است آنها با وظایف و نقش‌های خویش به درستی آشنا نشوند. ممکن است فرزندان نسبت به والدین بی توجه و بی احترامی کنند، از دستورات آنها اطاعت نکنند و حتی احتمال دارد که در ارتباطات خود با همسالان دچار مشکل شده و کمتر با آنها سازگار شوند و همچنین می‌تواند در روابط فرد با سایر اعضای خانواده و والدین تأثیر بگذارد. بنابراین می‌توان گفت خشم به عنوان یک مسئله اجتماعی است. متخصصان مددکاری اجتماعی برای کاهش مسائل اجتماعی از جمله کاهش خشونت خانگی ابتدا به تشخیص مشکل و شناسایی عوامل موثر در بروز آن می‌پردازند و سپس به ارائه راهکارهایی در جهت کاهش آن اقدام می‌کنند. با وجود اینکه در رابطه با مدیریت کنترل خشم در خارج از کشور تدابیر بسیاری اندیشیده شده است، هم جهت آموزش نوجوانان و بزرگسالان، اما در کشور ما چنان که باید به این مقوله پراهمیت توجه نمی‌شود و تحقیقاتی که انجام می‌شود بیشتر در رابطه با کنترل خشم در نوجوانان است و در رابطه با آموزش والدین غفلت شده است، در حالیکه نوجوانان جامعه از خانواده که مهمترین نهاد جامعه است می‌آیند و خشم را در این نهاد و توسط والدین خود که بیشترین ارتباط را با آنها دارند تجربه می‌کنند، بنابراین نیاز به آموزش والدین بسیار ضروری است. با در نظر گرفتن این امر که موفقیت افراد در زندگی افزون بر توانایی عقلانی، مستلزم احراز مهارت‌های کافی در زمینه مدیریت هیجان است و با توجه به رابطه متقابل و پیچیده تحول کودک با سلامت روانی والدین و اهمیت تعامل مثبت بین فرزندان و والدین ضرورت طراحی و اجرای برنامه‌های آموزش مدیریت هیجانها آشکار می‌شود. بنابر درک این ضرورت پژوهش حاضر طراحی شده و محقق امیدوار است بتواند از طریق اجرای یک طرح آزمایشی تأثیر آموزش کنترل خشم والدین بر روابط فرزندان در خانواده را مورد آزمون قرار داده و به این وسیله تمرین و تعمیق

پژوهش درباره موضوع مورد بحث را برانگیزد و استفاده از راهبردهای علمی و موثر برای پیشگیری از پیامدهای منفی خشم را ترغیب کند، که یکی از این پیامدهای منفی با توجه به مطالب گفته شده تأثیرش بر روابط فرزندان در خانواده است که این خشم و خشونت خانگی که توسط والدین اعمال می‌شود می‌تواند تأثیرات سوء بر روابط فرزندان بر جای بگذارد. بنابراین سئوالی که برای محقق به عنوان مددکار اجتماعی آشنا با این مسئله اجتماعی پیش می‌آید این است که آموزش کنترل خشم والدین چه تأثیری بر روابط فرزندان در خانواده دارد؟

۳-۱ ضرورت و اهمیت پژوهش

پرخاشگری و خشم یکی از مسائل شایع در بین افراد است، با وجود اینکه شایع است اما گاهی اوقات انسان‌ها به راحتی از کنار آن می‌گذرند. با توجه به اینکه خشم یکی از مشکلات رایج قرن حاضر است و اینکه بسیاری از افراد به دلایل شناخته و ناشناخته درگیر بحران خشم هستند، آموختن در مورد خشم و اداره کردن و کنترل آن با یک روش مثبت و بی‌ضرر یکی از موضوعاتی است که می‌توان به آن پرداخت و اینکه تحقیقات نشان داده‌اند (توماس^۱، ۱۹۹۳، مک کوی و همکاران^۲، ۲۰۰۰، توماس و دراپل من^۳، ۱۹۹۸، تیس و بومستر^۴، ۱۹۹۳) (توماس، ۲۰۰۷)^۵ که عمده‌ترین عامل پرخاشگری ریشه در نابسامانی‌های درون خانواده و روش‌های تربیتی نادرست دارد و از سوی دیگر درمان این اختلالات بدون یاری فردی که پرخاشگری می‌کند و نزدیکان وی امکانپذیر نمی‌باشد. بنابراین بیشتر پژوهشگران با تأکید بر برنامه‌های پیشگیری بر این

---

^۱.Thomas

^۲.Mac Coy

^۳.Dropleman

^۴.Tice & Baumeister

^۵.Thomas